

Glaudé, M., Meijer, J., Breetvelt, I., Felix, C. (2014). *Evaluatie training potentieel gewelddadige eenlingen (PGE)*. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, NCTV. Amsterdam: Kohnstamm Instituut (rapport 917).

Managementsamenvatting

Naar aanleiding van enkele ernstige geweldsincidenten in Nederland, heeft de Nationale Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV) aan bureau RadarAdvies de opdracht gegeven een training te ontwikkelen die gericht is op het onderkennen van potentieel gewelddadige eenlingen (PGE). De training is bedoeld voor al diegenen die beroepshalve met PGE in contact kunnen komen, zoals politiefunctarissen, hulpverleners, dienstverleners, welzijnswerkers et cetera. De training duurt één dag.

De NCTV had behoefte aan een evaluatieonderzoek naar de training en heeft daartoe het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie ingeschakeld, die het onderzoek na een aanbestedingsprocedure aan het Kohnstamm Instituut heeft gegund. Er is tevens een begeleidingscommissie ingesteld.

Er waren de volgende onderzoeksvraagstellingen:

1. In hoeverre zijn de deelnemers aan de training PGE tevreden over de training?
2. In hoeverre zijn de leerdoelen van de training PGE bereikt?
3.
 - a. In hoeverre wordt de geleerde kennis en kunde toegepast in het dagelijks werk van de voormalige deelnemers?
 - b. In hoeverre verschillen deelnemers en niet-deelnemers in het kunnen signaleren, kwalificeren en handelen met betrekking tot PGE's?
4. In hoeverre werkt de training PGE door in een team of organisatie/instelling van de voormalige deelnemers?
5.
 - a. Op welke punten is verbetering van de training PGE wenselijk?
 - b. In hoeverre is de training PGE intern consistent, dat wil zeggen: waar in de opleidingscyclus zitten zwakke plekken en waar is verbetering mogelijk?
 - c. In hoeverre is de training PGE extern consistent (homogeen), dat wil zeggen: waar zitten zwakke plekken en waar is verbetering mogelijk als het gaat om opvattingen over de doelen en het bereiken ervan?
6. Wat is het bereik van de training PGE?

Het onderzoek bestond uit een aantal verschillende onderdelen. Ten eerste zijn de evaluatieformulieren die sommige deelnemers direct na afloop van de training hebben ingevuld, aan een eenvoudige analyse onderworpen. RadarAdvies heeft deze formulieren ontworpen. De formulieren zijn anoniem ingevuld.

Ten tweede zijn er gesprekken gevoerd met de ontwikkelaars van de training. Ten slotte is er een elektronische vragenlijst uitgezet onder 278 cursisten en 278 personen die op een wachtlijst voor het volgen van de training stonden. Deze laatste groep diende min of meer als controlegroep. De respons was respectievelijk 81 cursisten (34%) en 68 personen op de wachtlijst (25%).

De evaluatieformulieren van RadarAdvies bevatten een aantal vragen met betrekking tot de waardering voor de training en de waargenomen leereffecten. De elektronische vragenlijst bevatte een aantal vragen waarmee de tevredenheid ten aanzien van de training werd gepeild. Daarnaast is aan de respondenten een viertal zogenaamde vignetten of casussen voorgelegd. De vignetten bestonden uit de beschrijving van een casus, die al dan niet als PGE kon worden opgevat. Aan de respondent werd gevraagd om aan te geven in hoeverre hij of zij de casus alarmerend vond. Daarnaast werd gevraagd welke handelingen de respondent zou verrichten, zoals meer informatie over de casus verzamelen of

de zorg delen met andere professionals. Verondersteld werd dat cursisten een PGE adequater zouden onderkennen en meer/andere handelingsalternatieven zouden aangeven dan personen op de wachtlijst. In het volgende worden de resultaten aan de hand van de onderzoeksvragen toegelicht.

Ad 1

De waardering voor de training van de cursisten is goed te noemen: het gemiddelde rapportcijfer op de formulieren van RadarAdvies schommelt rond de 8. Ook uit de elektronische vragenlijst blijkt dat de cursisten in het algemeen tevreden zijn over de training, meer dan 80% van de respondenten is (zeer) tevreden.

Ad 2

De doelen van de training lijken bereikt; na de training zijn de cursisten in hun eigen optiek in staat de signalen van mogelijk gewelddadige eenlingen eerder te herkennen en ze begrijpen beter waarom en hoe individuen kunnen ontsporen en mogelijk toewerken naar een gewelddadige daad. Ook zeggen respondenten na de training de beschikking te hebben over bruikbare handreikingen over wat zij kunnen doen en bij wie zij terecht kunnen voor het delen en melden van zorgen om een persoon. Daarnaast vindt men zichzelf nu in staat om met verworven inzichten de ketensamenwerking(en) effectiever en/of bewuster te maken voor wat betreft vroeg-signalering van PGE's.

Ad 3a

De voormalige deelnemers aan de training geven aan dat zij het geleerde in de praktijk toepassen waar het signaleren van een PGE betreft. Hun handelen (informatie inwinnen, zorg delen et cetera) na het signaal wordt echter niet beïnvloed door de training. De voormalig cursisten zeggen dat ze niet anders hadden gehandeld als ze de training niet hadden gevolgd.

Ad 3b

De casussen worden door beide groepen verschillend beoordeeld. Het blijkt dat, in tegenstelling tot de verwachting, de voormalig cursisten de vier voorgelegde casussen gemiddeld minder alarmerend vinden dan de mensen die op de wachtlijst staan. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat cursisten hebben geleerd nuances aan te brengen en daardoor minder snel oordelen dat een bepaalde casus een PGE is. Het aantal aangegeven handelingsalternatieven verschilt echter niet tussen deelnemers aan de training en personen op de wachtlijst. Ook het type handeling maakt geen onderscheid tussen beide groepen. Wel worden de handelingen 'risicotaxatie instrumenten gebruiken' en 'aangifte doen' significant minder vaak aangekruist dan de handelingen 'informatie inwinnen' en 'zorg delen' door zowel cursisten als niet-cursisten. De casus waarin een gewelddadige persoonlijkheidsstoornis wordt geschetst, wordt door zowel cursisten als personen op de wachtlijst als significant minder alarmerend beoordeeld.

Ad 4

Ofschoon meer dan driekwart van de respondenten onder voormalig cursisten aangeeft binnen de organisatie of instelling waarin hij of zij werkzaam is, met anderen te spreken over de training PGE, wordt een verandering van werkwijze door veel minder cursisten genoemd. Zo geeft slechts een kwart aan dat de training heeft geleid tot een betere samenwerking met de ketenpartners met betrekking tot PGE. Al met al is transfer van de tijdens de training opgedane kennis en kunde naar de werksituatie niet spectaculair.

Ad 5a en 5b

Ten eerste is er sprake van een vraag naar een vervolgaanbod in de zin dat er ook na de training sprake is van een professionaliseringsbehoefte op het gebied van PGE. Bij een *follow-up* kan bijvoorbeeld ook worden vastgesteld of het geleerde beklijft en in hoeverre er sprake is van transfer naar de

werksituatie. Vervolgens kan aandacht worden besteed aan het formuleren van doelen van de training, het vaststellen van evaluatiecriteria en het construeren van een evaluatie-instrumentarium. Op deze wijze worden de leerdoelen helder voor de cursisten, en kan worden nagegaan in hoeverre deze doelen worden bereikt. Doelen geven bovendien richting aan de selectie van de doelgroep en de inhoud van de training. Ook kan de leersituatie worden herinricht door interactiever te werk te gaan. Er zou daarnaast meer aandacht kunnen worden besteed aan de samenstelling van het cursusmateriaal, bijvoorbeeld door het aan de orde stellen van risicotaxatie instrumenten. Ten slotte dient er bij de selectie van toekomstige cursisten gelet te worden op diversiteit: een gemengde groepssamenstelling blijkt een succesfactor.

Ad 5c

Ten aanzien van de externe consistentie van de cursus zijn geen verbeteringen nodig. De opdrachtgever, de uitvoerder en overige betrokkenen zijn het eens over de doelen van de training en het traject naar het bereiken van die doelen.

Ad 6

In de periode tussen maart en december 2012 zijn in totaal 68 trainingen gegeven aan 907 deelnemers. De best vertegenwoordigde beroepsgroepen zijn de politie en het onderwijs. Hulpverleners en dienstverleners, zoals de (geestelijke) gezondheidszorg, jeugdhulpverleners, beambten bij de Sociale dienst of gemeente, waren iets minder goed vertegenwoordigd. Overwogen kan worden om ook nog andere beroepsgroepen te identificeren waarvoor de training geschikt en nuttig kan zijn. Het onderzoek levert daarvoor suggesties.